

STORTINGET

Innst. 427 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:261 S (2024–2025)

**Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir
Jørgensen og Tobias Drevland Lund om tilslutning
til FNs atomvåpenforbud**

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen tilslutte Norge Traktaten om forbud mot kjernevåpen.
- Stortinget ber regjeringen arbeide for en nordisk avtale om Norden som atomvåpenfri sone.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Even Eriksen, Nils-Ole Foshaug, Steinar Krogstad og Agnes Nærland Viljugrein, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, Ola Borten Moe og Trygve Slagsvold Vedum, fra Fremskrittspartiet,

Sylvi Listhaug og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, viser til representantforslaget fra representanter fra Rødt om at Norge bør slutte seg til Traktaten om forbud mot kjernevåpen, og at Norge skal arbeide for en nordisk avtale om Norden som atomvåpenfri sone.

Komiteen deler forslagsstillernes ønske om en verden fri for atomvåpen. Komiteen mener samtidig at Norge må forholde seg til de globale sikkerhetspolitiske realitetene, og at det ikke er mulig å melde Norge, eller Norden, ut av verden. Komiteen peker på at Norge er medlem av forsvarsalliansen Nato, og at dette medlemskapet har trygget Norges frihet og selvstendighet siden alliansen ble stiftet i 1949. Komiteen minner om at atomvåpen er et «weapon of last resort» og har lagt grunnlaget for en effektiv og reell avskrekking for å hindre at en eventuell kald krig skal utvikle seg til en varm krig.

Komiteen understreker videre at det ikke er noe som forhindrer Norge i å arbeide for en verden fri for atomvåpen, uten å være tilsluttet FNs atomvåpenforbud. Komiteen understreker videre at det ikke finnes noen planer for å utplassere atomvåpen på norsk jord.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, viser til at det er nedfelt i Natos strategiske konsept at Nato skal være en kjernefysisk allianse så lenge kjernevåpen finnes. Flertallet deler målet om en atomvåpenfri verden og

mener at Traktaten om forbud mot atomvåpen (TPNW) er et lite egnet virkemiddel for å oppnå det. Nedrustning må være gjensidig, verifiserbar, irreversibel og balansert.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til utredningen om konsekvenser for Norge av å ratifisere TPNW, som regjeringen Solberg la frem i forbindelse med sitt budsjettforslag for 2019. Der fremgår det blant annet at det er vesentlige svakheter i TPNWs verifikasjonsordninger. Disse medlemmer merker seg med interesse at regjeringen Støre i sin vurdering av forslaget også viser til dette argumentet, etter å ha brukt hele regjeringsperioden på å ta Norge nærmere TPNW, i strid med konklusjonene i utredningen og på tvers av et uttrykt ønske fra sentrale allierte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Hurdals-plattformen slår fast at Nato-alliansen er en bærebjelke i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, og at regjeringen flere ganger har gjentatt at tilslutning til atomforbudsstraktaten vil være uforenlig med Norges Nato-medlemskap. Disse medlemmer kan derfor ikke se at det er belegg for påstanden om at regjeringen har tatt «Norge nærmere TPNW». Om det er Norges deltakelse som observatør på statspartsmøtene til forbudsstraktaten det vises til, vil påstanden i så fall også måtte gjelde sentrale allierte som Tyskland, Sverige, Finland og Nederland – alle har i likhet med Norge deltatt som observatør på forbudsstraktatens statspartsmøter. Snaut halvparten av verdens land har sluttet seg til forbudsstraktaten: 94 land har undertegnet, 73 har også ratifisert avtalen. I en verden preget av voksende motsetninger og forpliktende internasjonalt samarbeid under press har det etter disse medlemmers vurdering vært klok utenriks- og sikkerhetspolitikk å delta som observatør på statspartsmøtene – for å anerkjenne utålmodigheten med manglende framgang innen nedrustning og rustningskontroll, for å framføre tydelige norske budskap som at det ikke er aktuelt for Norge å slutte seg til traktaten, og for å rette legitim kritikk mot Russlands uansvarlige ordbruk om bruk av kjernevåpen. Sentrale allierte har også uttrykt takknemlighet for at Norge har deltatt som observatør på forbudsstraktatens statspartsmøter og dermed fått større troverdighet som «brobygger» innenfor rammen av Ikkespredningsavtalen (NPT), som fremdeles er den viktigste avtalen for kjernefysisk ikke-spredning og nedrustning.

Komiteens medlem fra Rødt viser til uttalelse fra Natos forhenværende generalsekretær, Jens Stoltenberg, ved Hudson Institute i april i år:

«Som dere vet, så er Kolahalvøya den største ansamlingen av atomvåpen i verden. De våpnene er ikke rettet mot Norge, de er rettet mot USA. (...)»

Dette medlem vil understreke at det ikke bare er amerikanske politikere som må minnes om denne sikkerhetspolitiske realiteten, men også oss hjemme i Norge. Det er ikke av frykt for kjernefysisk angrep fra Norge at Russland har rustet opp kraftig i flybaser, luftvern og radarstasjoner i Arktis. Det er heller ikke for å verne Norge at USA har sine egne atomstridshoder klare til bruk i siloer, ubåter og bombefly, eller at Nato skulle ha en førsteslagsdoktrine, en doktrine Russland offisielt gjenopptok i september 2024 etter å ha kraftig eskalert sine kjernefysiske trusler i kjølvannet av den folkerettsstridige invasjonen av Ukraina.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at alle lands trygghet blir skadelidende av kjernefysisk rivalisering mellom stormaktene, men at Norges sikkerhet blir ytterligere svekket av at en del av rivaliseringen foregår i våre nærområder. Disse medlemmer mener at Norge må konkretisere sitt arbeid for en verden fri for atomvåpen ved å slutte opp om de forpliktende initiativer som finnes, og ta håndfaste grep for å deeskalere spenningen i Norden. Ingenting av dette utelukker at Norge samtidig må arbeide for at stormaktene selv inngår og følger opp gjensidige nedrustningsavtaler.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilslutte Norge Traktaten om forbud mot kjernevåpen.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for en nordisk avtale om Norden som atomvåpenfri sone.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre mener at det er og må være et mål å redusere antallet atomstridshoder i verden, bidra til mer sikkerhet rundt eksisterende våpensystemer, og gjøre atomvåpen forbudt på lik linje med kjemiske og biologiske våpen. Målet på sikt bør være en forpliktende forbudsavtale som inkluderer alle dagens atommakter. I den forbindelse viser disse medlemmer til forslag 11 i utenriks- og forsvarskomiteens innstilling om Dokument 8:274 S (2024–2025) om å setja fredsarbeid i sentrum av norsk utanrikspolitikk, jf. Innst. 443 S (2024–2025):

«Stortinget ber regjeringa utgreie konsekvensane av ei norsk tilslutning til Traktaten om forbod mot kjernevåpen og vurdere korleis Noreg kan fremje traktaten innan det handlingsrommet som Noregs NATO-medlemskap og tryggingpolitiske forpliktingar gir.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen tilslutte Norge Traktaten om forbud mot kjernevåpen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen arbeide for en nordisk avtale om Norden som atomvåpenfri sone.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:261 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Tobias Drevland Lund om tilslutning til FNs atomvåpenforbud – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 27. mai 2025

Ine Eriksen Søreide

leder

Christian Tybring-Gjedde

ordfører

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 30. april 2025

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:261 S (2024-2025) – representantforslag fra representantene Martinussen, Moxnes, Jørgensen og Lund

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev av 23. april 2025, der det bes om Utenriksdepartementets uttalelse til Dokument 8:261 S (2024-2025) fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Tobias Drevland Lund om tilslutning til FNs atomvåpenforbud.

Bakgrunn

Norges mål er en verden fri for kjernevåpen. Norge bidro aktivt til å få denne målsetningen inn i NATOs strategiske konsept i 2010. Enhver bruk av kjernevåpen vil kunne ha katastrofale globale konsekvenser, for mennesker, miljø og natur. Bare en verden fri for kjernevåpen vil eliminere denne risikoen helt.

Kjernevåpenenes katastrofale humanitære konsekvenser vil ramme oss alle. Det er et sterkt argument for de-eskalering, risikoreduksjon og nedrustning. Det understøtter den sterke normen mot bruk. Kunnskapen om kjernevåpenenes humanitære konsekvenser har økt betraktelig siden Oslo-konferansen i 2013, og fortsetter å øke.

I fjor besluttet FNs generalforsamling å etablere et vitenskapspanel for å utrede konsekvensene av kjernefysisk krig. Norge var tidlig medforslagsstiller, og vi kommer til å støtte panelet økonomisk. Alt i alt har vårt initiativ lyktes godt. Det humanitære perspektivet står høyt på den internasjonale agendaen. Imperativet for kjernefysisk nedrustning er klarere enn på lenge.

Samtidig har det skjedd fundamentale endringer i det globale sikkerhetsbildet siden 2013. Den globale nedrustnings- og ikke-spredningsarkitekturen er under sterkt press. I en spent geopolitisk situasjon settes avskrekkingsevne stadig høyere. Det gir et rustningspress. Det felles ønske om nedrustning havner i skyggen. Tiltakende frykt for konvensjonsbrudd truer oppslutningen om felles normer og regler. Desinformasjon, obstruksjonisme og åpenlyse konvensjonsbrudd undergraver tilliten til regimene.

Russland bryter, uthuler og undergraver konvensjoner på mange områder. Dette er svært alvorlig. Gjennom sin brutale krigføring i Ukraina har Russland truet med bruk av kjernevåpen og trukket sin ratifikasjon av Prøvestansavtalen. De har også suspendert sin deltakelse i New START – den siste bilaterale kjernefysiske rustningskontrollavtalen med USA.

Russland har brukt kjemiske våpen på slagmarken i Ukraina – (Ukraina har rapportert over 6000 tilfeller) – brudd på kjemivåpenkonvensjonen er uakseptabelt. Russland fører desinformasjonskampanjer på biologiske våpen rettet mot Ukraina og USA.

Kina rustet kraftig opp sine beholdninger av kjernevåpen, Iran fortsetter å høyanrike uran og Nord-Korea utvikler videre sitt program av kjernevåpen og leveringsmidler. I sum: Det er konflikt og tillitskrise.

Det er avgjørende for Norge å styrke innsatsen for å bevare de multilaterale regimene vi har. Vi må samarbeide tett med allierte og likesinnede for nedrustning. Samtidig må vi sikre at vi og våre allierte har en troverdig avskrekkingsevne.

Ikkespredningsavtalen (NPT) er den viktigste avtalen for å fremme kjernefysisk nedrustning, ikke-spredning og fredelig bruk. NPT har bidratt til global sikkerhet i 55 år. Norge må fortsette sin innsats for å bevare og styrke NPT. Det samme gjelder Prøvestansavtalen, Kjemivåpenkonvensjonen og Biologivåpenkonvensjonen.

Norge har vært observatør til de to første statspartmøtene til Traktaten om forbud mot kjernevåpen (TPNW), og det er en norsk prioritet å ha god dialog med land fra alle regioner om kjernefysisk nedrustning. Norge deltok ikke ved årets statspartmøte i TPNW. Dette skyldes den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i. Beslutningen legger ikke føring på kommende TPNW-statspartsmøter.

Det vil bli nye mulighetsvinduer for nedrustning, og når de kommer må vi være forberedt til å utnytte dem mest mulig. Derfor er arbeidet Norge leder om verifikasjon av nedrustning helt sentralt. Det handler om at det internasjonale samfunnet skal ha en best mulig verktøykasse for å gjennomføre nedrustningsavtaler. Det grunnlagsarbeidet vi gjør nå vil være viktige bidrag til fremtidige nedrustningsavtaler, og bidra til at de kan iverksettes på en effektiv måte.

Sammen med Brasil leder Norge en prosess i FN med sikte på å etablere en teknisk-vitenskapelig institusjon innen FN for verifikasjon av kjernefysisk nedrustning. Norge har over lang tid fremmet og tatt ledelse i FN på arbeidet med verifikasjon av nedrustning. Dette er et av få områder innen kjernefysisk nedrustning hvor det har vært fremgang, og hvor kjernevåpenstatene kan sitte sammen og finne enighet. Denne formen for tillitsbyggende samarbeid er spesielt viktig i en tid hvor Kina og Russland har avvist dialog og samarbeid med USA om strategisk stabilitet og rustningskontroll.

Om forslagene til vedtak

Spørsmålet om Norges forhold til TPNW er allerede blitt grundig behandlet. Stortinget ba 8. februar 2018 regjeringen gjennomføre en utredning av konsekvensene for Norge av

ratifikasjon av TPNW¹. Utredningen ble lagt frem i Prop. 1 S (2018-2019)². Utredningen vurderte at det var vesentlig svakheter i TPNWs verifikasjonsordninger, som også risikerer å svekke og undergrave de siste tiårs arbeid med å få kontroll over fredelig kjernefysisk aktivitet. Dette gjør TPNW til et mindre egnet instrument både for å oppfylle målet om å nå en verden uten kjernevåpen, og å opprettholde en slik verden.

Videre vurderte utredningen at hensynet til våre forpliktelser til NATO veier tungt. Alliansen er grunnpilaren for norsk sikkerhet og må ikke undergraves. Tiltredelse til TPNW av Norge eller andre allierte ville ført til splittelse i alliansen. Dette ville først og fremst tjent interessene til land som utgjør en sikkerhetspolitisk utfordring for oss. Utredningen slo også fast at Norge ikke kan slutte seg til TPNW uten å komme i konflikt med vårt NATO-medlemskap.

Utredningen ble behandlet i Stortinget 5. mars 2019, på grunnlag av Innst. 168 S (2018-2019)³, hvor alle partier foruten Sosialistisk Venstreparti gav sin støtte til utredningen⁴⁵. Spørsmålet om kjernefysisk nedrustning kom også opp i behandlingen av Meld.St. 37 (2014-2015)⁶. Stortinget samlet seg da om følgende konsensusvedtak⁷:

«Stortinget ber regjeringen arbeide aktivt for en verden fri for atomvåpen og bidra til gjennomføring av Ikkespredningsavtalens (NPT) forpliktelser, innta en aktiv rolle som pådriver for ikke-spredning og for nedrustning med sikte på en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av atomvåpen, og på dette grunnlaget arbeide langsiktig for et rettslig bindende rammeverk for å sikre dette målet.»

Norges mål er tydelig: En verden uten kjernevåpen. Ensidedig nedrustning fra NATOs side vil imidlertid ikke gjøre verden tryggere. Så lenge Russland har kjernevåpen må NATO ha en troverdig kjernefysisk avskrekkingsevne. Russlands kjernevåpentrusler understreker det. Alle nordiske land er del av NATO, og støtter fullt opp om NATOs strategiske konsept fra 2022. Washington-toppmøtet i 2024 bekreftet dette. Det grunnleggende formålet med NATOs avskrekkingsevne er å sikre fred, forhindre tvang og avskrekke aggresjon.

I vår sikkerhetspolitiske virkelighet per i dag er det ikke et alternativ å bli medlem av TPNW. TPNW vil bli viktig når kjernevåpnene er eliminert, men tilbyr ikke en troverdig vei til null. Det er unison politisk enighet om «ingen atomvåpen på norsk jord i fredstid», men en avtale om Norden som kjernevåpenfri sone vil stride mot våre allianseforpliktelser.

¹ Dokument 8:23 S (2017-2018), Innst. 91 S (2017-2018), Vedtak 448.

² [Prop. 1 S \(2018-2019\) - regjeringen.no](#)

³ [Innst. 168 S \(2018-2019\) - stortinget.no](#)

⁴ 87 stemmer for, 5 mot.

⁵ [Voterin Sak - stortinget.no](#)

⁶ Globale sikkerhetsutfordringer i utenrikspolitikken - Terrorisme, organisert kriminalitet, piratvirksomhet og sikkerhetsutfordringer i det digitale rom

⁷ Innst. 199 S (2015-2016), Vedtak 623

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Espen Barth Eide". The signature is written in a cursive, flowing style. The first letter 'E' is large and loops around the first part of the name. The last name 'Eide' is written in a more compact, cursive script.

Espen Barth Eide

